

स्थानीय राजपत्र

चन्द्रकोट गाउँपालिकाद्वारा प्रकाशित

चन्द्रकोट खण्ड : ७, भाग : ०३, मिति: २०८१/०२/०३

भाग-२

चन्द्रकोट गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयशान्तिपुर गल्मी ,

चन्द्रकोट गाउँपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि (नियमित गर्ने) ऐन को अधिकार ३ को दफा २०७५ प्रयोग गरी चन्द्रकोट गाउँ कार्यपालिकाले बनाएको यो कार्यविधि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन को उपदा १०२ को दफा २०७४(३) बमोजिम सर्वसाधारणको जानकारीका लागि यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ।

रैथाने बाली उत्पादन अनुदान कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८१

रैथाने बालीको उत्पादन कार्यक्रमबाट यस चन्द्रकोट गाउँपालिका अन्तरगत खेति गरीदै आएका रैथाने तथा स्थानिय महत्वका बालीहरुको संरक्षण तथा उत्पादनमा कृषकहरुलाई प्रोत्साहित गर्दै कृषि व्यावसायबाट स्वरोजगारी सृजना गरी सम्भावित भोकमरी कुपोषण निर्मुल गरि पोषण, खाद्य सुरक्षा, खाद्य सम्प्रभुतालाई प्रवर्द्धन तथा रैथाने तथा स्थानिय स्तरमा महत्वका बालीहरुको उत्पादन र उत्पादकत्वमा वृद्धि गरी कृषकहरुको आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याउनतथा स्थानिय स्तरमा रहेका खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा महत्वपूर्ण योगदान पुर्याउने कृषि बाली बस्तुको उत्पादन तथा क्षेत्र विस्तार गर्न अति आवश्यकदेखिन्छ । त्यस्ता महत्व बोकेका कृषि बाली बस्तुको उत्पादन एवम उत्पादकत्व वृद्धि र मुल्य शृङ्खला विकास गरी पालिकामा खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको अवस्थामा सुधार गर्न रैथाने बाली विउ संरक्षण तथा बाली उत्पादन अनुदान कार्यक्रमलाई प्रभावकारी र पारदर्शि बनाउन बाञ्छनीय भएकोले स्थानीय सरकार संचालन ऐन,२०७४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी“ रैथाने बाली उत्पादन अनुदान कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८१” तयार गरी जारी गरीएको छ ।

परिच्छेद- १

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- (क) यस कार्यविधिको नाम “रैथाने बाली उत्पादन अनुदान कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८१” रहनेछ ।
- (ख) यो कार्यविधि चन्द्रकोट गाउँकार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएपछि तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: बिषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा

- (क) “संविधान” भन्नाले नेपालको संविधान सम्झनु पर्दछ ।
- (ख) “ऐन”भन्नाले स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ लाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ग)“कार्यविधि” भन्नाले चन्द्रकोट गाउँपालिकाको रैथाने बाली उत्पादन अनुदान कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८१ सम्झनुपर्नेछ ।
- (घ) “अध्यक्ष” भन्नाले यस चन्द्रकोट गाउँपालिकाको अध्यक्ष सम्झनुपर्नेछ ।
- (ङ) “उपाध्यक्ष” भन्नाले यस चन्द्रकोट गाउँपालिकाको उपाध्यक्ष सम्झनुपर्नेछ ।

- (च) “कार्यपालिका सदस्य” भन्नाले यस चन्द्रकोट गाउँपालिकाको सदस्यहरूलाई सम्झनुपर्नेछ ।
- (छ) “प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत” भन्नाले यस चन्द्रकोट गाउँपालिकाको प्रशासकीय प्रमुखको रूपमा काम गर्न जिम्मेवारी तोकिएको प्रशासकिय अधिकृतलाई सम्झनुपर्नेछ ।
- (ज) “कृषि विकास शाखा” भन्नाले गाउँपालिकाको समग्र कृषिक्षेत्रको विकास गर्नका लागि स्थापना भएको कृषि विकास शाखा सम्झनुपर्दछ ।
- (झ)“कृषि सेवा केन्द्र” भन्नाले कृषि विकास शाखाको मातहतको कृषि सेवा केन्द्र सम्झनुपर्दछ ।
- (ञ) “रैथाने बाली भन्नाले” स्थानिय स्तरमा रहेका खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने कृषि बाली बस्तुलाई सम्झनुपर्नेछ ।

परिच्छेद- २

कार्यक्रमको उद्देश्य र संचालन प्रक्रिया

३. कार्यक्रमको उद्देश्य:-

- क) गाउँपालिका भित्र रैथाने बालीहरूको संरक्षण उत्पादन तथा बजार प्रवर्द्धनभई कृषकहरूको आय स्तरमा वृद्धि भई स्थानिय खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा समेत टेवा पुऱ्याउने ।
- ख) स्थानिय श्रोत साधनको अधिकतम प्रयोग गरी बाली उत्पादन लागतलाई न्युनिकरण गरी कृषकलाई आत्मनिर्भर बनाउने ।
- ग) रैथाने बाली बस्तुको उत्पादन तथा संरक्षण गर्नमा कृषक/कृषि समुह/सहकारीहरूलाई जागरुक गराउने ।

४. लक्षित कृषक समुह:- कृषक/कृषि समुह/कृषि फर्म/कृषि सहकारी र उत्पादनतथा बजारीकरण र मुल्य शृङ्खला संग सम्बन्धित सरोकारवाला सबै ।

५. प्रमुख क्रियाकलापहरू:- कृषि विकास शाखा प्रमुखले गाउँपालिकाको गाउँसभाबाट विनियोजित बजेटलाई मध्यनजर गरी चौमासिक रूपमा कार्यक्रम र बजेट प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत बाट स्वीकृत गराई तपशिलका क्रियाकलाप पर्ने गरिकार्यक्रम संचालन गर्नु पर्ने छ ।

क) कार्यक्रमव्यावस्थापन

ख) रैथाने बालीहरूको महत्वबारे सचेतना एवम प्रचार प्रसार

ग) तालिम गोष्ठी तथा प्रदर्शनी

घ) रैथाने बाली उत्पादन नगर्ने कृषक/कृषक समुह/कृषि सहकारीहरू लाई रैथाने बालीको निशुल्क किट तथा वीउ वितरण

- ड) रैथाने बाली क्षेत्र विस्तार
- च) प्रशोधन तथा बजार प्रवर्द्धन
- छ) रैथाने बाली संरक्षण
- ज) तथ्याङ्क संकलन समिक्षा तथा प्रगति प्रतिवेदन

६. अपेक्षितउपलब्धिहरु:-

क) स्थानिय स्तरमा भएका स्रोतसाधनकोउच्चतम प्रयोग गरी उत्पादन लागतलाई न्युनीकरण तथा कृषकको क्षमतामा वृद्धि भएको हुनेछ ।

ख) गाउँपालिका भित्र रहेका रैथाने बालीहरुको संरक्षण उत्पादन तथा बजारप्रवर्द्धन भई कृषकहरुको आय स्तरमा वृद्धि एवम स्थानिय खाद्य तथा पोषण सुरक्षामा समेत टेवा पुगेको हुनेछ ।

७. कार्यक्रम संचालहुने बाली:- रैथाने बाली उत्पादन अनुदान कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि २०८१ निर्धारण गरेका अनुसूची- १ बमोजिमका बालीहरुमा कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

८. कार्यक्रम संचालन विधि/न्युनतम मापदण्ड/प्रासङ्गिक विषय:- रैथाने बाली संरक्षण कार्यक्रम संचालनका लागि गाउँपालिकाले सार्वजनिक सुचना मार्फत सुचना आह्वान गर्ने छ । सुचना पश्चात अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा निवेदन पेश गर्नु पर्नेछ र छनौटका लागि अनुसूची-३ बमोजिमको छनोट समिति बाट छनोट भएका लाभग्राहीहरु संग अनुसूची-४ बमोजिम सम्झौता गरीनेछ । कृषि यन्त्र उपकरण, बीउ र मलखाद निवेदकको माग बमोजिम वितरण गर्न सकिने छ । यस कार्यक्रम अन्तरगत उत्पादन संग सम्बन्धित क्रियाकलाप गर्दा सम्भव भए सम्म कृषक समुह/कृषि सहकारी मार्फत एकिकृत रुपमा स-साना उत्पादन क्षेत्र बनाई लागु गर्नु पर्ने छ । कार्यक्रम संचालन गर्दा माथि उल्लेखित क्रियाकलापहरूसंग सम्बन्धित तपशिलका अन्य क्रियाकलाप गर्न सकिने छ । यस कार्यक्रममा सहभागी हुनको लागि कम्तिमा २ रोपनिमा रैथाने बाली खेती गरेको हुनुपर्नेछ ।

क) कार्यक्रमको व्यावस्थापन:- यस अन्तरगत गाउँपालिकाले रैथाने बाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन तथा कार्यन्वयनका लागि आवश्यक गोष्ठि र बैठक आयोजना, कार्यक्रम संचालनका लागि सुचना आह्वान, सुचना प्रसारण, निवेदन संकलन, लाभग्राही छनौटका लागि स्थलगत सम्भाव्यता अध्ययन र भ्रमण जस्ता क्रियाकलाप गर्न सकिने छ । कार्यक्रम व्यवस्थापनको लागि विनियोजित रकमको २० प्रतिशत रकम छुट्टाउन सकिनेछ ।

ख) रैथाने बालीको महत्वबारे सचेतना तथा प्रचार प्रसार:- १) कृषि शाखाले स्थानिय एफ एम रेडियो/पत्रपत्रिकाहरूसंग सम्झौता गरी रैथाने बालीको महत्वका बारेमा निरन्तर रुपमा जानकारी मुलक सन्देशका क्रियाकलापहरु संचालन गर्न सकिने छ ।

२) सबैले देखे ठाँउमा रैथाने बालीको महत्व बारे सचित्र होर्डिङ्ग बोर्ड राख्न सकिने छ ।

३) विद्यालयसंग सहकार्य गरी दिवा खाजाको रूपमा रैथाने बालीको महत्वबारे जानकारी गराउने तथा दिवा खाजाको रूपमा रैथाने बालीबस्तुकोप्रयोगका लागि विद्यालय संग सम्झौता गरी आर्थिक तथा प्राविधिकसहयोग पर्ने गरी कार्यक्रम संचालन गर्न सकिने छ ।

ग) तालिम तथा प्रदर्शनी:-

१) कृषि विकास शाखाले रैथाने बालीको महत्व खेति प्रविधि र संरक्षणबारेअगुवा कृषक तथा गैसहकारी संस्थाका कर्मचारीहरूलाई १ दिने तालिम संचालनगर्न सकिने छ ।

२) रैथाने बालीको परिकारबारे तालिम पश्चात सहभागीहरूबाट तयार गरीएको परिकार तथा अन्य रैथाने खाद्य परिकारको सार्वजनिक ठाँउमाप्रदर्शनी गर्ने गरी क्रियाकलाप संचालन गर्न सकिने छ ।

घ) रैथाने बाली क्षेत्र विस्तार:-

१) आफ्नो वा लिजमा लिएको जमिन खनजोत गरी तोकिएका रैथानेबाली वा रैथाने जातको खेति गर्ने कृषकलाई प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम संचालन गर्न सकिने छ । सो का लागि प्रति रोपनी रु ३०००/- का दरले अधिकतमप्रति कृषक रु ३० हजार सम्म प्रोत्साहन रकम उपलब्ध गर्न सकिने छ ।

ङ) निःशुल्क बीउ तथा किट वितरण:-

१) पालिका भित्र रहेका कृषक/कृषक समुह/सहकारी तथा फर्मको मागको आधारमा रैथाने बालीमा अनुसूची-१ अनुसारका जातको बीउ निशुल्कवितरण गर्न सकिने छ ।

च) प्रशोधन तथा बजार प्रवर्द्धन:-

१) अन्य संघ सस्थाहरूको साझेदारीमा खाद्य परिकार मेला आयोजना गर्न सकिनेछ ।

२) जिल्ला बाहिर आयोजना हुने रैथाने बाली सम्बन्धि मेला/प्रदर्शनी/महोत्सवमा सहभागी हुन सकिनेछ ।

३) निजि उद्यमी वा सामुदायिक संस्थालाई रैथाने खाद्य पदार्थ एवम परिकारमा आधारित होमस्टे संचालन वा सुदृढिकरण सहयोग क्रियाकलाप संचालन गर्न सकिने छ । जसका लागि एक वा एकभन्दा बढी होमस्टेको लागि पूर्वाधार वा सामाग्रीमा ५० प्रतिशत अनुदान वा अधिकतम रु ७५०००/- सम्म खर्च गर्न सकिनेछ ।

४) स्थानिय स्तरमा रैथाने बालीका उपज तथा खाद्य परिकार विक्रि स्टल वा कोशेली घर स्थापनाका लागि ५० प्रतिशत अनुदानमा रयाक/ सो केश लगाएतका सामाग्री खरीद गर्न बढीमा रु ५००००/- सम्म खर्च गर्न सकिने छ ।

५) रैथाने बालीको उत्पादन भण्डारण तथा प्रशोधनमा आवश्यक पर्ने आवश्यक सामाग्रीहरू जस्तै हाते ट्याक्टर, चुटने र फल्ने मेसिन, बीउ भण्डारण व्याग, सिड विन, कुटने पिस्ने मेसिन आदीमा ७५ प्रतिशत

अनुदान वितरण गर्न साथै रैथाने बालीमा आधारीत परिकार विक्रिवितरण गर्ने रेस्टुरेन्टको लागि आवश्यक मेसिन तथा सामग्रीहरूमा सम्मेत ५० प्रतिशत अनुदान दिन सकिने छ ।

६) कृषि शाखाबाट रैथाने बालीमा आधारीत उत्पादनको प्याकेजिङ्ग र ब्राण्डिङ्ग सहयोगका कार्यक्रमहरू संचालन गर्न सकिने छ ।

छ) रैथाने बाली संरक्षण:-

१) सामुदायिक विउ बैङ्क स्थापना गर्न सकिनेछ ।

२) रैथानेबाली उत्पादन प्रवर्द्धन र संरक्षणमा उत्कृष्ट कार्य गर्ने कृषक/कृषि उद्यमी/कृषक समुह/सामुदायिक वीउ बैङ्क आदीलाई गाउँपालिकाको निर्णयमा सार्वजनिक कार्यक्रमको आयोजना गरी पुरस्कार सहित सम्मान गर्न सकिनेछ । सोका लागि पुरस्कारको राशि रु १००००/- तथा कार्यक्रम आयोजना गर्न अधिकतम रु ५००००/- खर्च गर्न सकिने छ ।

परिच्छेद- ३

विविध ९

९. कार्यक्रमको आर्थिक पक्ष/खर्च मापदण्ड/नर्म्स- रैथाने बाली उत्पादन अन्तरगत माथि उल्लेखित शिर्षकका कार्यक्रम संचालनगर्ने बाहेकको कार्यक्रम गर्नुपर्दा पालिकाबाट कार्यक्रमको आधारमा ५० प्रतिशत, ७५ प्रतिशत रशत प्रतिशत सम्म अनुदान दिन सकिने छ ।

१०. बजेटको व्यावस्था:- रैथाने बाली वीउ संरक्षण तथा उत्पादन कार्यक्रम संचालनका लागि गाँउसभाले आवश्यक बजेटको व्यावस्था गर्नेछ ।

११. भुक्तानी प्रक्रिया:- कृषि विकास समितिबाट कार्यक्रम संचालनका लागिछनौट भई कार्यक्रम संचालन गरेका लाभग्राहीले कृषि प्राविधिको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन सहित कार्यक्रमको सार्वजनिककरण तथा सार्वजनिक लेखा परीक्षणगरी आवश्यक विल भरर्पाई र कार्यक्रम झल्किने फोटोहरू पेश गरी भुक्तानीकोलागि आएका कार्यक्रमको कार्यविधि र लागत स्टमेट अनुसार नियमानुसार करकट्टी गरी बाकी हुन आउने रकम बैङ्क खाता मार्फत भुक्तानी गरीने छ ।

१२. संशोधन:- यो कार्यविधिको संशोधन आवश्यकता अनुसार गाउँ कार्यपालिकालेगर्नेछ ।

१३. बाधा अडकाउ फुकाउ:- यस कार्यविधिको कार्यन्वयनमा द्विविधा वा समस्या आएमा गाउँ कार्यपालिकाले तत विषयमा उपयुक्त आदेश जारी गर्न सक्नेछ ।

अनुसचि - १

गाउँपालिकाले निर्धारण गरेका रैथाने र लोकप्रिय बालिरजातहरु

१. खाद्यान्नबाली:-

- कोदो
- जौ
- फापर
- जुनेलो
- उवा

२. कोशेबाली:-

- सिमि
- बोडि
- भट्टमास
- मास
- गहत

३. अन्य

- सिलाम
- लट्टे
- भागो

अनुसुची – २
कार्यक्रम मागको आवेदन फारम ढाँचा

श्रीमान प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतज्यू
चन्द्रकोट गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
शान्तिपुर, गुल्मी

बिषय:- रैथाने बाली उत्पादन कार्यक्रम सम्बन्धमा ।

महोदय,

प्रस्तुत विषयमा त्यस कार्यालयबाट सन्चालन गरीने रैथाने बाली समबन्धी कार्यक्रम प्राप्तिका लागि हाम्रो कृषक समुह/सहकारी संस्थाको निर्णय प्रतिलिपी र तपशिलको विवरण सहित यो निवेदन पेश गरीएको छ। कार्यालयले तोकिएको कार्यविधिहरू अपनाई सोहि अनुसार कार्यक्रम संचालन गर्न पुर्ण रुपमामन्जुर भएको व्यहोरा समेत अनुरोध छ ।

तपशिल

- १ समुह/सहकारीको कार्यक्रम माग सम्बन्धि निर्णय
- २ समुह/सहकारीको दर्ता प्रमाणपत्र
- ३ कार्यक्रम कायन्वयन सम्बन्धि कबुलितनामा
- ४ अन्य आवश्यक कागजात

निवेदक

कृषक/समुह/सहकारी/फर्मको प्रतिनिधिको

नाम:-

ठेगाना:-

दस्तखत:-

मिति:-

अनुसूची ३

छनोट समिति

अध्यक्ष	संयोजक
उपाध्यक्ष	सदस्य
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
अर्थिक विकास समितिको संयोजक	सदस्य
कृषि विकास शाखा प्रमुख	सदस्य -सचिव

अनुसूची -४

सम्झौता- पत्र

चन्द्रकोट गाउँपालिकाको कार्यालय मार्फत संचालन गरिने चालु आ.व. ....को स्वीकृत रैथाने बाली उत्पादन कार्यक्रम संचालन गर्न चन्द्रकोट गाउँपालिकाको कार्यालय (यस भन्दा पछाडि पहिलो पक्षभनिने) र कार्यक्रमका लागि छनौट भएका चन्द्रकोट गाउँपालिका वडा नं .....मारहेको कृषक/कृषक समुह/कृषि सहकारी/कृषि फर्म श्री..... (यस भन्दा पछाडी दोश्रो पक्ष भनिने) विच तपशिलका शर्तनामाका आधारमा कार्यक्रम सम्पन्न गर्नका लागि सम्झौता/सहमति भई यो सम्झौतामा सहिछाप गरि एक/एक प्रति लियोँ दियोँ ।

तपशिल

१. यो सम्झौता पत्र कृषक/समूह/सहकारी/फर्म र गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयबीच रैथाने बाली सम्बन्धी कार्यक्रमकार्यन्वयन प्रयोजनको लागि प्रयोग गरिनेछ ।
२. यो सम्झौता, सम्झौता भएको मिति देखि प्रारम्भ भएको मानिनेछ ।
३. प्रथम पक्षले दोस्रो पक्षलाई कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात सम्झौता बमोजिमकोरकम उपलब्ध गराउने छ ।
४. प्रथम पक्षले रकम भुक्तानी गर्दा सम्बन्धित प्राविधिकको प्रतिवेदन र आवश्यकतानुसार आयोजनाको निरिक्षण गरी रकम भुक्तानी गरिनेछ । साथै अनुदानग्राहीले रकम भुक्तानी माग्दा कार्यक्रम सम्पन्नको कार्यक्रम झल्किने फोटो र बिलभरपाई पेश गर्नुपर्नेछ ।
५. अनुदान बापत रु...../- अक्षरुपी ..... मात्र)नियमानुसार कट्टि हुने रकम कट्टी गरी बैङ्क खाता मार्फत भुक्तानी दिनेछ ।
६. दोस्रो पक्षले स्वीकृत प्रस्तावमा उल्लेखि भए बमोजिमका कार्यहरू कार्ययोजनाअनुसार गर्नुपर्नेछ ।
७. पहिलो पक्षले कार्यक्रमको नियमित अनुगमन निरिक्षण गर्नुपर्नेछ ।
८. दोस्रो पक्षले सम्झौता बमोजिम कार्य नगरेमा वा अनुदान रकमको दुरुपयोगगरेको पाईएमा सरकारी बाँकी सरह असुल उपर गरीनेछ ।
९. उल्लेखित सम्पूर्ण कार्यक्रम मिति भित्रै सम्पन्न गरिसक्नु पर्नेछ । .....
१०. कार्यक्रम संचालित स्थानमा सबैलेदेखे गरी कार्यक्रमको नाम, ठेगाना, लाभान्वितहरूको विवरण, सहकार्यको रकम र सहयोगी निकायको नाम सहितको होडिङ्ग बोर्ड अनिवार्य राख्नु पर्नेछ। यसको दायित्व दोश्रो पक्षको हुनेछ ।
११. सम्झौतामा उल्लेख नभएका अन्य विषयहरूको हकमा दुवै पक्षको आपसी सहमतिमा प्रचलित कानून अनुसार हुनेछ ।

प्रथम पक्षको तर्फबाट

दस्तखत :

नाम :

पद :

कार्यालय :

छाप:

रोहवर

दस्तखत :

नाम :

पद :

संस्थाको छाप :